

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Štěpící linie ve finském stranickém systému

Barbora Fuchsová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Štěpící linie ve finském stranickém systému

Barbora Fuchsová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování patří mému vedoucímu práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl při psaní mé práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
1. Úvod	8
2. Teorie cleavages	12
2.1. Dimenze štěpících linií	13
2.2. Vznik štěpících linií	14
2.3. Rozpor centra a periferie	15
2.4. Štěpící linie církev vs. stát	16
2.5. Konflikt mezi venkovem a městem	16
2.6. Vlastníci vs. pracující	17
2.7. Vývoj po 2. světové válce	18
2.8. Další autoři rozvíjející teorii konfliktních linií	20
2.9. Soudobé vnímání konfliktních linií	23
3. Vývoj finské společnosti od získání nezávislosti do současnosti	24
4. Vývoj stranického systému od získání nezávislosti do současnosti	31
4.1. Charakteristické znaky politického systému	31
4.2. Období před získáním nezávislosti	32
4.3. Změna stranického systému po získání nezávislosti	34
4.4. Vývoj po druhé světové válce	36
4.5. Změna systému v 60. letech	37
4.6. Osmdesátá léta	39
4.7. Devadesátá léta	40
4.8. Současná situace ve Finsku	41
4.9. Vznik štěpících linií ve finském stranickém systému	42

5. Závěr	47
6. Seznam použité literatury a pramenů	49
7. Resumé	53

Seznam použitých zkratk

KESK	Finská strana středu
KD	Křesťanští demokraté
KOK	Národní koaliční strana
LKP	Národní pokroková strana
PS	Praví Finové
SDP	Finská sociálně demokratická strana
SFP	Švédská lidová strana
SKDL	Demokratická liga finského lidu
SKL	Finská křesťanská liga
SKP	Komunistická strana Finska
SMP	Finská strana venkova
VAS	Levicová aliance
VIHR	Zelená liga

1. Úvod

Tato práce se bude zabývat tématem štěpících linií ve finském stranickém systému. Zajímat mě budou proměny ve společnosti, které vedly ke vzniku konfliktů. Tyto konflikty se projevily jako štěpící linie, které rozdělávaly v různorodých tématech společnost. Zaměřím se na historické události a důležité změny ve finské společnosti, které se poté promítly do charakteru a vývoje stranického systému. Časové období pro tuto práci jsem si vymezila od získání nezávislosti Finska, tedy od roku 1917, do současnosti. Domnívám se, že toto období nejlépe vystihuje podstatné změny ve finské společnosti. Důvodem, proč jsem si vymezila rok 1917 je, že tímto rokem Finsko získalo formálně nezávislost. Vznikl tak samostatný finský stát. Tento rok se stal symbolem nově se utvářejícího nezávislého politického systému, ve kterém obyvatelé měli možnost se politicky vyjádřit. Co se týče finského území, to v minulosti patřilo do Švédského království, později pod carské Rusko. Nemohl se tak naplno rozvinout systém politických stran a Finové samotní se nemohli zapojit do politiky.

Štěpící linie, se kterými zde budu pracovat,¹ existují ve všech společnostech a státech. Nejsou tedy výlučným prvkem pouze Finska. Pro mou práci bude stěžejním dílem *Party systems and voter alignments* od dvojice autorů S. M. Lipseta a S. Rokkana. Z tohoto díla budu také primárně vycházet. Do teorie zahrnu ale i další autory, kteří významně přispěli k rozvoji této teorie. S. M. Lipset a S. Rokkan se řadí mezi nejvýznamnější teoretiky v problematice konfliktních linií. Společně v roce 1967 publikovali knihu s názvem, který jsem zde již zmiňovala. V této publikaci představili teorii štěpících linií a popsali jejich vznik, základní rozdělení a vliv na společnost. Charakterizovali, jak tyto cleavages rozdělují společnost a napomáhají formování názorů a cílů obyvatel do

¹ Často označované jako konfliktní linie, či se toto slovo nepřekládá z anglického originálu cleavages. Ve své práci budu používat všechny tři termíny pro označení těchto linií.

různorodých politických stran. Ve své knize se snažili odpovědět na otázky, které faktory mají za důsledek, že se sjednocená občanská základna začne polarizovat a tzv. štěpit. A kde můžeme nalézt počátek těchto událostí. Autoři řešili, zda jsou tyto konflikty mezi skupinami obyvatel dočasné, či dochází k hlubokému zakořenění takového štěpení. Zaměřili se i na to, jaké jsou podmínky pro vznik těchto cleavages ve společnosti i v politice. V úvahu brali zavedený hodnotový systém v dané společnosti, a jaký to ve výsledku má vliv na formování politického systému. Zohledňovali také, jak rychle takto vzniklé strany byly schopny získat podporu a zda si ji udržely. Mezi hlavní konfliktní linie definované dvojicí autorů S. Rokkan a S. M. Lipset se řadí konflikt mezi centrem a periferií, státem a církví, městem a vesnicí, vlastníky a pracujícími. Ze svého pohledu se zaměřím na to, které štěpící linie vznikly ve Finsku a jaké konflikty ve společnosti tomu předcházely. Také mě bude zajímat, které z těchto štěpících linií byly hlubšího charakteru a které se výrazně neprojevíly v politickém systému.

Lipset s Rokkanem tedy vytvořili výchozí teorii štěpících linií. Nejsou to ale jediní autoři, kteří se zabývali touto tematikou. Na tyto dva významné autory později navazují další, kteří z různých úhlů zkoumají cleavages a zaměřují se na různorodé společnosti, různá historická období, či státy. Všichni mají ale společný základ, kterým je základní teorie štěpících linií. Dalšími významnými autory, se kterými budu pracovat, jsou R. Inglehart a A. Lijphart. R. Inglehart přichází s inovací této teorie. Jeho hlavním tvrzením je, že společnost přechází z materiálních hodnot k postmateriálním. V 60. letech dochází k zásadním změnám ve společnosti. Lidé se chtějí více zapojovat do politického procesu, dochází k otevírání nových témat, například životní prostředí, gender atd. Objevuje se nová generace, která požaduje změnu stávajícího systému etablovaných politických stran. A politické strany se musí přizpůsobovat poptávce po nových tématech a snažit se získávat nové voliče, kteří již nejsou tak loajální tradičním stranám. V devadesátých letech přichází politolog A. Lijphart, který opět aktualizuje koncept Rokkana a Lipseta z 60. let. Tyto štěpící linie

modifikuje a označuje je jako ideologické dimenze. Těchto dimenzí je podle autora sedm, které se vyskytují ve stranických systémech západní Evropy.

Práci jsem rozdělila do několika hlavních kapitol. První kapitolou je teorie štěpících linií, kde se budu zabývat hlavními principy této teorie a také hlavními teoretiky. Představím zde teorii, ze které ve své práci budu vycházet. Jak již jsem zmínila, budu pracovat se jmény jako S. Rokkan, S. M. Lipset, R. Inglehart či A. Lijphart. Primárně se zaměřím na možnost uplatnění teorie na příklad finské společnosti. Ve své práci budu pracovat s empiricko-analytickým přístupem. V následující kapitole se zaměřím na vývoj finské společnosti od nezávislosti do současnosti. Vyberu především důležité momenty a období v tomto časovém úseku, které byly zdrojem konfliktů. A měly zásadní vliv na tvorbu a formování cleavages ve Finsku. Analýzou finské společnosti se zaměřím na to, do jaké míry a v jakých oblastech je heterogenní či naopak. Budu zde využívat statistiky a data, které mi pomohou analyzovat vývoj společnosti z různých pohledů. Také v této kapitole zohledním historické okolnosti, které zapříčinily, že se v různých třídách společnosti spory zakořenily a získaly konfliktní potenciál. V této kapitole se také zaměřím na faktory, které působily na tříštění finské společnosti. Zde se budu zajímat o to, jak se toto tříštění promítlo do formování stranického systému.

Právě vývoj stranického systému bude v další kapitole podrobně popsán. Časové období se neliší od předchozího, tedy od získání nezávislosti po současnost. V této kapitole se zaměřím na to, jaké politické strany byly důsledkem takto utvořených štěpících linií. Také se budu zabývat tím, z jakého typu štěpících linií vznikly a jaká situace ve společnosti tomu předcházela. Důležitou otázkou je, zda tyto strany měly podporu ve společnosti, či jak dlouho se udržely ať již v přeměněné formě do současnosti. Zmíním také nově se formující politické strany v současném stranickém systému Finska. Tuto kapitolu rozdělím do několika časových období, pro něž byla typická určitá témata, která v daném období spojovala či rozdělovala stranický systém. Dalším bodem této

kapitoly bude představení cleavages, jež vznikly ve Finsku, a které politické strany byly výstupným produktem těchto štěpení ve společnosti. Podkladem pro představení těchto štěpících linií mi bude teorie A. Lijpharta, která konfliktní linie vnímá jako ideologické dimenze. Ke konci kapitoly se zmíním o současné politické situaci ve Finsku.

V závěru práce shrnu dosažené poznatky a potvrdím či vyvrátím stanovené hypotézy, které jsem si určila na začátku. Cílem mé práce je posoudit aplikovatelnost teorie štěpících linií na finskou společnost. Zodpovědět otázku, jaký vliv mají proměny ve společnosti na charakter a formování stranického systému. Jaké okolnosti vedly k tomu, že se vytvořily určité konfliktní linie, které se poté promítly do finské politiky. Dalším bodem mého zkoumání bude to, jaké štěpící linie vznikly na takto vytvořeném konflikty ve společnosti. Zaměřím se na politické strany, které tímto způsobem vznikly, zda se udržely a jakou měly podporu společnosti.

Ve své práci budu používat z části knižní publikace, z kterých je velká část v angličtině, jelikož toto téma není v naší společnosti natolik diskutované. Další důležitou část budou tvořit elektronické zdroje, kde budu využívat oficiální webové stránky politických stran, finského parlamentu, vlády a dalších institucí, ale i data statistického úřadu, která využiji nejen v kapitole vývoj finské společnosti.

2. Teorie cleavages

Tato kapitola představuje teorii štěpících linií, která je základním kamenem mé práce a z níž budou vycházet následující kapitoly. Nejdříve zde představím základní teorii cleavages S. M. Lipseta a S. Rokkana, poté další vybrané autory, kteří rozvíjejí či nějak modifikují tuto teorii. Představím zde pohledy na problematiku štěpících linií, tak jak je uvádějí R. Inglehart a A. Lijphart. Na konci této kapitoly krátce představím současné pohledy na teorii štěpících linií.

Základním dílem, o kterém můžeme říct, že položilo základy samotné teorie štěpících linií je dílo *Party systems and voter alignments* od dvojice autorů S. M. Lipset a S. Rokkan. Jak jsem již zmínila v úvodu, tato kniha byla poprvé vydána v roce 1967. Publikace je průlomová tím, že v ní autoři analyzují odlišné typy společností různých zemí. Snažili se dosáhnout pomocí empirického výzkumu společností toho, jak došlo ke vzniku stranických systémů. Dospěli k názoru, že k tomuto výsledku lze dojít skrze štěpící linie. Proto hledali společné prvky, které by byly pro všechny země stejné. Čemuž předcházelo podrobné zkoumání historického vývoje daných zemí, ve kterých předpokládali, že došlo k rozdělení společnosti do různých sociálních skupin.

Přichází s myšlenkami, že v historickém vývoji společnosti se objevily skupiny jedinců, které pojily společné zájmy a pohledy na určité situace. Začaly se formovat do různých skupin a politických uskupení. Zformováním těchto skupin předcházela konflikt, který byl nutný pro vznik štěpení ve společnosti. Pomocí těchto událostí můžeme vysvětlit vývoj a proměny stranických systémů a politických stran v 19. a 20. století. Autoři se orientovali na vznik stranických systémů především v západní Evropě. Kde tyto konfliktní linie daly vzniknout politickým stranám a tím vytvoření stranického systému. Jak jsem již uvedla, nejdůležitější zde byly faktory, které zapříčinily, že se jednotlivci začali více zajímat o dění ve společnosti. Prvotním impulzem byl společný zájem části

skupiny obyvatel. Přičemž bylo velmi důležité, aby se tyto jedinci identifikovali s danou sociální skupinou.

Konfliktní linie tedy vznikají, je-li rozdíl mezi sociálními skupinami natolik velký, že je již nepojí žádné společné zájmy či v názorech jdou přímo proti sobě. Odlišné pohledy na situaci daly vzniknout konfliktům ve společnosti, které časem vedly k její diferenciaci a následnému štěpení na několik segmentů. Ze štěpení, která byla vytvořena protichůdnými postoji a potřebami ve společnosti, vznikly politické organizace. Skrze ně poté došlo k řešení požadavků určitých skupin. Zde je jasně zřetelné, jak se původně nepolitická témata, jako zemědělství, či jazyk staly pro politickou scénu důležité (Klíma 1998: 65).

S. Rokkan a S. M. Lipset si v úvodu své knihy nejdříve pokládají otázky typu, jak tyto konflikty vznikají; které vznikly jako první; jaké musí v dané situaci vzniknout podmínky pro další vývoj konfliktních linií; proč se určité linie etablovaly v opoziční politické strany a jiné ne. Zabývali se také tím, jaký vliv má samotné chování řadových občanů na výslednou podobu stranického systému. Například, jak rychle se nově utvořeným stranám podaří získat podporu mezi lidmi. Autoři brali v úvahu ekonomické, sociální i kulturní podmínky, které primárně ovlivňují podobu cleavages. K těmto analýzám společnosti je důležité znát také historickou dimenzi. Jelikož historický vývoj hraje důležitou roli v utváření konfliktních linií (Lipset 1967: 1–3).

2.1. Dimenze štěpících linií

Autoři představují dvě dimenze konfliktních linií, které označují jako teritoriální a funkcionální dimenzi. Co se týče teritoriální části, sem lze zahrnout například regiony či jazykové menšiny, které nastartovaly proces budování národa. Jedná se o určité teritoriálně ohraničené části státu, kde žije skupina lidí, která je spojována například jazykem. Tento konflikt mezi teritoriálními jednotkami je ale pod kontrolou systému. Nedochozí tedy k anarchickému boji, ale má přesně daná pravidla, kterými jsou samotné zákony státu (Lipset 1967: 6–13). Důsledkem těchto okolností bylo postupné udělování volebního práva všem

vrstvám populace. Nastartovalo to ale i další kroky, které vedly k budování národa, např. teritoriální sjednocení, etablování legitimní vlády, ekonomický růst díky posunu k industrializaci či rozšíření vzdělání. Podle autorů zde velkou roli v získání volebního práva hrál rozpor mezi venkovem a centrem. Ale jak sami poznamenávají, hromadění teritoriálních cleavages se liší a závisí na dané zemi.

Co se týče funkcionální dimenze, ta se vyvíjí tím způsobem, že postupně napomáhá slučovat či stmelovat jednotlivá teritoria či periferie země. Tím dochází k lepší komunikaci mezi nimi a začíná se rozšiřovat proces sociální mobilizace. S rozvojem ekonomiky, obchodu a průmyslu se boří zažitá tradice místních obyvatel země. V některých zemích došlo k tomu, že byla ohrožena stávající teritoriální celistvost státu, či samotná existence vládnoucí vrstvy či panovníka (Flora 1999: 281–284).

Tabulka č. 1²:

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	centrum-periferie	církev-stát
Průmyslová revoluce	město-venkov	vlastníci-pracující

2.2. Vznik štěpících linií

Proběhly dvě revoluce, které měly zásadní vliv na následné tvoření štěpících linií.³ První z nich byla tzv. národní revoluce. Sem můžeme podle autorů zařadit konflikt mezi centrem, které se snaží o budování národa a vzrůstajícím odporem populace na periferiích.⁴ Tento konflikt přinesl hlubokou cleavages mezi centrem a periferií. Druhý konflikt probíhá mezi centralizovaným, mobilizujícím se národním státem a historicky etablovanou církví, která se nechtěla vzdát svých privilegií ve prospěch státu. Další dva

² (Strmiska 2005: 21)

³ Autoři je nazývají revoluce, ale nejsou to revoluce v pravém slova smyslu, v podstatě jsou to postupné změny ve společenských strukturách.

⁴ Toto se týká například etnický, jazykově či nábožensky odlišného obyvatelstva (Lipset 1967: 14).

konflikty jsou produkty průmyslové revoluce: sem můžeme zahrnout konflikt mezi venkovem a městem a konfliktem mezi vlastníky na jedné straně a dělníky na straně druhé.⁵

Národní revoluce byla původcem konfliktu mezi hodnotami společnosti a kulturní identitou. Na rozdíl od průmyslové revoluce, kde se jednalo především o ekonomické vztahy a zájmy. Bylo to spojeno s tím, jak postupně bohatla i ta nejnižší vrstva a docházelo k rozšiřování střední třídy obyvatel. Důsledkem průmyslové revoluce byla tedy štěpící linie mezi venkovem a městem, dalším byla konfliktní linie mezi vlastníky a pracujícími. S rozvojem průmyslu započal proces urbanizace Evropy. Stále více lidí se stěhovalo z venkova do měst převážně za vidinou lepšího výdělků a zlepšení životní situace. Vytvořil se zde rozpor mezi městem a venkovem. Změnou v ekonomických vztazích došlo k rozvoji soukromého podnikání a námezdní práce (Lipset 1967: 14–19).

2.3. Rozpor centra a periferie

Autoři tento konflikt vnímají jako štěpení mezi dominantní a podřízenou kulturou. Na periferiích dochází k ohrožení náboženských, jazykových či etnických skupin populace. Toto štěpení probíhá v teritoriální dimenzi, tak jak ji vymezili Rokkan s Lipsetem. Tato štěpící linie se začala formovat spolu s vytvářením moderních států. Centra těchto států se snažila o sjednocení veškerých zákonů, trhu i kultury, což zahrnuje také jazyk. Tyto kroky politických elit vedly k výrazné mobilizaci obyvatelstva žijícího na periferii země, které si chtělo uchovat svou nezávislost a kulturu. V některých případech se dokonce podařilo protestující menšině rozbít stát, jindy byly tyto skupiny obyvatel naopak zcela pohlceny státem a musely se přizpůsobit⁶ (Klíma 1998: 70–71).

⁵ Či se zde může použít označení zaměstnavatelé vs. zaměstnanci.

⁶ Rozpad státních útvarů nastal například u unie Norska, Švédska či Rakouska-Uherska a Irska (Klíma, 1998: 71).

2.4. Štěpící linie církev vs. stát

19. století se neslo v duchu dvou významných procesů, které měly revoluční charakter. Jedná se o Velkou francouzskou revoluci a o průmyslovou revoluci, která měla kořeny ve Velké Británii. Obě tyto revoluce daly vzniknout štěpícím liniím v zemích západní Evropy. Velká francouzská revoluce, jak se ukázalo, měla silnější potenciál pro vytvoření hlubších štěpících linií. Rozhodujícím se zde stalo to, že se proti sobě postavily národní stát a církve. V tomto sporu nešlo ani tak o majetek či financování církve, ale spíše o to, že církve si chtěla za každou cenu udržet svůj privilegovaný status a silnou kontrolu nad vývojem společnosti. „Kdo měl monopol na výklad morálních hodnot a na uplatňování norem společenského soužití, ten zásadním způsobem ovládal každodenní život lidí.“ (Klíma 1998: 84). Rozpor byl v tomto období také mezi katolickou a protestantskou církví a zároveň snahou absolutistických států získat moc nad dosud nezávislou církví. Největší boj zde byl o možnost kontroly vzdělání. Tyto okolnosti daly impuls pro vytváření seskupení, která pojil stejný zájem (Flora 1999: 286–287). Katolická hnutí se snažila rozvinout co největší síť spolků a institucí, kde se jim dostalo velké podpory hlavně od obyvatel z dělnické vrstvy. Náboženské skupiny začaly vytvářet masová hnutí a spolky, které měly sloužit k podpoře nezávislosti církve. Po zavedení hlasovacího práva pro muže se situace ještě více usnadnila, jelikož podpořit tyto seskupení mohli i obyčejní dělníci. K ještě většímu nárůstu došlo se zavedením hlasovacího práva pro ženy. Tímto vznikla cleavages mezi církví a státem (Lipset 1967: 15).

2.5. Konflikt mezi venkovem a městem

Průmyslová revoluce byla příčinou vzniku konfliktu mezi venkovem a městem. Na trhu se objevují nové ekonomické subjekty a nastupuje nová vrstva obchodníků a průmyslníků ve městech. Ekonomické štěpení bylo čím dál více zřetelnější tím, jak noví obchodníci vstupovali na trh. Konflikt mezi pozemkovými vlastníky a městem se nejvíce promítal do trhu se zbožím. Rolníci chtěli, aby se jejich produkty prodávaly za nejvyšší možnou cenu a potřebné zboží by od průmyslových a městských producentů odkupovali za nejnižší

možnou cenu. Právě takovéto konflikty ve společnosti se ukázaly být zásadním pro formování politických stran. Ze skupin se stejným zájmem začaly vznikat agrární strany (Klíma 1998: 97–99). Po vzestupu stran dělnické třídy, se nemohly agrární strany etablovat, tak jak by si představovaly. Navíc agrární strany upřednostňovaly přísně kontrolovaný trh, jelikož mezi rolníky vzrůstal pocit, že jsou vykořisťováni, což se nesmiřovalo s tím, co prosazovaly konzervativní strany, které chtěly volný trh. Agrární strany se ale zachovaly naprosto odlišně a nechtěly se smířit s rétorikou, kterou vedly konzervativní strany, čímž se prohluboval konflikt v ekonomické sféře. Další rovina konfliktu spočívala v napětí mezi opozicí, kterou představoval venkov a centrálními politickými elitami. Důsledkem průmyslové revoluce byla tedy štěpící linie mezi venkovem a městem. Poslední rovínou tohoto rozporu bylo, že venkov představoval kulturní opozici (Lipset 1967: 19–20).

2.6. Vlastníci vs. pracující

Co se týče této štěpící linie, autoři ji uvádějí jako nejdůležitější, a odkazují na to, že přinesla především integraci národní politické situace. Začala se rozvíjet po rozšíření myšlenek revoluce v Rusku roku 1917. S nástupem vlny industrializace se objevily strany zastupující zájmy dělnických tříd po celé Evropě (Strmiska 2005: 21). Počet samostatně výdělečných osob vzrostl, ať to bylo v zemědělství, lesnictví nebo průmyslu. Problém, který zde vyvstal, byl však způsoben nejistotou, která nezaručovala pracovní místa a špatnými pracovními podmínkami. Proto se ještě výrazněji ukázala propast mezi pracujícími a vlastníky. Výsledkem bylo formování nejrůznějších pracovních spolků. Toto vyústilo ve vznik socialistických stran. Úspěch těchto hnutí závisel na různých faktorech. Například, jak autoři uvádějí, záleželo na velikosti pracovních spolků, úrovni blahobytu a stability zaměstnání či možnosti dále zlepšovat své schopnosti nebo zvyšovat vzdělání (Lipset 1967: 21–22).

Hlavním faktorem, který hrál roli při utváření hnutí dělnických vrstev, byla například otázka toho, zda byl status dělníka v dané společnosti špatnou

pozicí. To znamená, že jeho místo ve společnosti zůstane neměnné nebo zde byla možnost, že se jeho status změní. Další z faktorů bylo získání vzdělání, které by umožnilo právě onu změnu společenského statusu. Autoři se zabývají otázkou, který určující prvek napomohl etablování nezávislých pracovních jednotek. Odpovědí je podle nich získání volebního práva pro všechny obyvatele. Přičemž dodávají, že Evropa byla v tomto ohledu poněkud opožděnější, jelikož američtí občané získali volební právo mnohem dříve.

Co se týče třídních bariér v 19. a počátkem 20. století, ty byly zvláště v Evropě velmi znatelné. Což bylo problémem hlavně pro novou generaci, která tak často nedosáhla vyššího vzdělání než jejich rodiče. Tyto všechny faktory zapříčinily silný vzestup socialistických stran a jejich velmi silnou základnu a podporu (Lipset 1967: 21). Například ve Skandinávských zemích či Británii, byl postoj elit mnohem otevřenější a pragmatičtější v tomto směru. V ostatních zemích nedocházelo k příliš velkému zlepšení statusu dělníků. Proto byly v těchto zemích mnohem hlubší štěpící linie než v právě zmíněné Británii či Skandinávii. Hlubší konflikty napomohly mnohem větší radikalizaci těchto stran a uskupení, až by se to dalo označit antisystémovými tendencemi. Právě radikalizaci socialistických politických stran napomohla Ruská revoluce v roce 1917. Jejíž myšlenky se rozšířily po celé Evropě. Důsledkem toho vzniklo napětí uvnitř dělnické komunity, které bylo dané rozporem národní a mezinárodní identity. Toto napětí dalo vzniknout právě komunistickým stranám ve všech evropských státech⁷ (Flora 1999: 290–292).

2.7. Vývoj po 2. světové válce

Situace po 2. světové válce mění radikalizaci těchto typů stran a dochází i ke zmírnění ideologického napětí. Opět zde hrálo roli několik faktorů, jakými byly například: spolupráce mezi státy během války, rychlý nárůst tzv. nové střední třídy a tím zmenšení propasti mezi dělnickou třídou a buržoazní třídou,

⁷ Finsko bylo jednou z mála zemí, kde si komunistická strana uchovala svoje silné postavení po druhé světové válce (Lipset 1967: 50).

zlepšení životních standardů v 50. letech. Jak autoři zdůrazňují, nejdůležitějším faktorem bylo uchycení politických stran na místních i národních vládních úrovních a následné připojení do etablovaného stranického systému (Lipset 1967: 22). Do té doby dominovaly konzervativní a liberální strany. S tím, jak se do systému dostávalo stále více politických uskupení, začíná také boj mezi stranami o voliče. Nejdůležitější štěpící linií je podle autorů linie vlastníci-pracující. Předchozí tři vysvětlují rozdílnost ve vývoji evropských stranických systémů. Načež poslední měla na společnost homogenizující vliv. Na jejím základě se profilyvaly nejvýznamnější strany moderní evropské pravice a levice (Strmiska 2005: 21).

Čtyři zde představené konfliktní linie se stavěly proti stávajícímu systému a tehdejší elitě. Došlo k velké vlně emancipace a mobilizace ze strany například dělnické třídy, zemědělců či jazykové menšiny. Tradiční elita a systém byly již neudržitelné, rostly elity nové, aby ovládly nově se rodící průmysl, byrokracii a vládu. Takový protest proti stávajícímu systému měl často až antisystémový charakter. Záleželo na síle ideologie v dané zemi. Podle autorů se jednalo o nacionalistická hnutí, která se kumulovala proti starému systému a dožadovala se svých práv, ať už na určení národa, jazyka či náboženství (Lipset 1967: 23). Napomohlo tomu i rozšíření volebního práva na přelomu 19. a 20. století, nejen pro úzkou skupinu lidí, ale i pro nejširší masy. Zavedení volebního práva jak pro muže, tak ženy, napomohlo rozvoji masových stran ve stranických systémech Evropy (Chodak 1966: 50).

Od 20. let 20. století, kdy došlo k ustálení stranických systémů v Evropě, se konečně uklidnilo bouřlivé formování politických stran. Až do šedesátých let se politická situace nijak výrazně ve státech nemění. Autoři zde používají pro toto období pojem zmrznutí stranických systémů neboli freezing. Nové strany, které se na počátku této éry etablovaly do systému, takto zůstaly bez výrazných změn. Proč tedy od šedesátých let dochází k velkým změnám ve všech evropských stranických systémech? Jako důvody uvádějí, že zde vyrostla nová

generace obyvatel, která již nezažila útrapy 2. světové války a žila již v relativním blahobytu a dostatku potravin. Mění se tedy hodnoty a normy ve společnosti, na které musí reagovat i politické strany (Lipset 1967: 50–51).

V šedesátých letech se po celé Evropě objevují tzv. revolty mládeže, nová generace už má jiný pohled na svět a s tím se musí postupně měnit i postoje politických stran. Pro etablované politické strany je stále těžší získávat mladé voliče. Proto musí upravovat své programy. Výrazně se ustupuje od ideologie a strany se stávají více všestranné, aby tak obsáhly co nejširší vrstvy voličů. Tyto nové tendence ve stranických systémech můžeme přikládat politice státu blahobytu, která se tak mohutně rozrostla po druhé světové válce. Lidé měli dostatek potravin, rozvíjí se konzumní společnost, nebyla zde žádná vnější ani vnitřní hrozba. Dále klesl počet obyvatel, kteří se živili zemědělstvím, a rostla střední třída. Tyto všechny faktory způsobily, že ve společnosti začala zvyšovat poptávka po nových stranách, které by se zabývaly novými tématy. Například ekologií či právy žen a menšin. Tento jev, který nastupuje od šedesátých let, autoři nazývají rozmrznutí (unfreezing) stranických systémů (Lipset 1967: 54–56).

2.8. Další autoři rozvíjející teorii konfliktních linií

V tomto měnicím se prostředí přichází sociolog Ronald Inglehart se svou teorií, ve které se snaží vysvětlit tyto okolnosti a změny ve společnosti a také zdůvodnit jaké byly příčiny a důsledky těchto změn. Jak jsem již zmínila, po druhé světové válce dochází k rozvoji státu blahobytu. Lidé se už nemusí tak soustředit na okamžité potřeby či hrozby, kvalita života se zvyšuje. Nově etablované politické strany se usazují a stranický systém se až do 60. let nijak výrazně nemění. Ale v 60. letech se postupně začínají měnit hodnoty ve společnosti. Vzniká zde nová generace, která mění své hodnoty a pohled na mnoho témat, například politika, zaměstnání, víra, rodina, gender či sexualita (Inglehart 1990: 4–5). S tím, jak se zvyšuje životní standard a vzdělanost obyvatel, tak se mění pohled voličů i na politické strany a to, jaké názory

zastupují. Lidé se chtějí více podílet a participovat na politickém dění. Politické strany na toto musí reagovat a zahrnovat nová témata do svých programů, aby tak získala mladé voliče. Vznikají také nové alternativní politické strany, zabývající se například životním prostředím. Tyto strany v 70. a 80. letech zažívají největší boom. Zelené strany se z nových politických stran etablovaly nejlépe do politických systémů, samozřejmě se to liší stát od státu (Strmiska 2005: 24).

Stát blahobytu byl zvláště v 70. letech již téměř neudržitelný, daně se neustále zvyšovaly, přichází technologické inovace. Ronald Inglehart poukazuje na fakt, že právě ekonomické a psychické bezpečí bylo příčinou změn hodnot ve společnosti. S touto změnou se mění, jak již jsem zmínila, priority voličů. Autor uvádí, že dochází k tzv. posunu od “materiálních“ k “postmateriálním“ hodnotám. Lidé se více zajímají o životní prostředí, genderové role, do popředí zájmu se dostávají práva menšin či sexuální orientace. Projevuje se to například i vyšší rozvodovostí ve společnosti. Společenské změny byly zapříčiněny hlavně ekonomickými, politickými a sociálními změnami⁸ (Inglehart 1990: 5–7).

Dalším významným autorem, který rozvíjí teorii štěpících linií je politolog Arend Lijphart. Přichází s koncepcí ideologických dimenzí, které rozděluje podle důležitosti do sedmi hlavních. Můžeme je nalézt v 70. a později i 80. letech 20. století v západoevropských stranických systémech. Ideologické dimenze zahrnují podle autora jakýsi klíč ke kolektivní stranické ideologii. Což zahrnuje, status politické strany, programová prohlášení, ale například i projev lídra strany. Druhým vodítkem, jak identifikovat ideologické dimenze je zaměřit se na rozdíly mezi politickými stranami, které jsou tak důsledkem rozdělení stranického systému. První čtyři jsou obdobou hlavních konfliktních linií tak, jak je určili S. Rokkan a S. M. Lipset. Jsou jimi socioekonomická, náboženská, kulturně-etnická, urbánně-rurální. Pátou je podpora režimu, kterou vysvětluje jako spor mezi stranami podporující stávající demokratický režim a těmi, které chtějí

⁸ Podle autora zde vzniká nová konfliktní linie materiální-postmateriální, která přetřela původní cleavages (Strmiska 2005: 24).

změnu či reformu. Šestá dimenze je zahraniční politika. Poslední dimenzí je postmaterialismus, tato je inspirována R. Inglehartem (Lijphart 1990: 254–256).

Socioekonomická dimenze je vlastně dimenzí, která rozděluje politický systém na levici a pravici. Sám autor považuje tuto ideologickou dimenzi za nejdůležitější ze všech sedmi, jelikož se objevuje ve všech demokratických systémech. Tato dimenze je založena na čtyřech důležitých bodech: 1. státní vs. soukromé vlastnictví; 2. silná vs. slabá role státu v ekonomickém plánování; 3. podpora vs. opozice, co se týče přerozdělování bohatství od bohatých k chudým; 4. expanze vs. odpor při zavádění sociálního státu. Náboženskou dimenzi označuje za druhou nejvýznamnější. Kontinentální Evropa zahrnovala jak katolickou, tak protestantskou církev, proto v jednotlivých státech docházelo k odlišnému vývoji této dimenze. V mnoha stranických systémech se vytvořila velmi hluboká náboženská štěpící linie (Lijphart 1990: 256–260). Kulturně-etnická dimenze se neobjevuje ve stranických systémech tak často, jako předchozí. Jelikož většina evropských zemí byla relativně homogenní v tomto ohledu. Země, které tvoří výjimku a v kterých se vyvinula tato dimenze, jsou Švýcarsko, Spojené království, Belgie, Finsko, či Španělsko.⁹ Urbánně-rurální dimenze se také neprojevila ve všech státech tak silná. Obvykle tam, kde došlo ke konfliktu mezi rozdílnými zájmy průmyslu a zemědělství. Agrární strany se vytvořily především ve Skandinávských zemích. Dimenze podpory režimu se objevuje v demokratických systémech. Je založena na tom, zda politické strany podporují stávající politický režim, či jsou naopak proti němu. Tato dimenze se objevuje v zemích, kde je výrazně silná komunistická strana (Lijphart 1990: 260–263). Zahraničně politická-dimenze představuje konflikt mezi politickými stranami o vedení zahraniční politiky. Zahrnuje diskuzi, na kterou stranu v mezinárodním systému se právě v této politice orientovat, zdali na sovětskou či západní. Sem se může řadit o postoj k evropské integraci. Poslední dimenzí je

⁹ Ve Finsku to byla Švédská lidová strana, která později získala vcelku významný koaliční potenciál a stala se častým koaličním partnerem. Co se týče současnosti, nyní již je spíše na okraji politického spektra. (Lijphart 1990: 261).

materiální vs. postmateriální, v této dimenzi jsou strany, které zastupují ekonomické a materiální zájmy a hodnoty, a na straně druhé politické strany, jejichž tématem je určitý globální problém, například ekologie (Klíma 1998: 127).

2.9. Soudobé vnímání konfliktních linií

V současnosti převládají dva hlavní proudy vnímání konfliktních linií. Prvním je tzv. sociologický, který bývá označován za sociálně-politický, druhým je politický přístup ve smyslu politologický. První z přístupů se zaobírá problematikou sociálních a politických postojů, které vyplývají ze štěpení ve společnosti. Naopak politický přístup se zaměřuje striktně na konfliktní linie jako politické postoje a sociální stratifikaci se nezaobírá. Zaměřují se na zkoumání stabilního vzorce politické polarizace. Sociální stránka konfliktních linií je zde méně důležitá (Strmiska 2005: 24–25). Ve své práci se budu zabývat sociálně-politickým přístupem. Tento přístup zahrnuje zkoumání dlouhodobého vývoje společnosti a konfliktů, které rozdělily společnost do skupin. A následné promítnutí štěpících linií ve stranickém systému.

3. Vývoj finské společnosti od získání nezávislosti do současnosti

Nezávislost je jedním z důležitých mezníků ve finské historii, které udávaly pozdější vývoj samostatného Finského státu. Prvním, kterým bych začala je 6. prosinec 1917, což je rok, kdy Finsko vyhlásilo nezávislost. Do té doby si toto území prošlo dlouhým vývojem, kdy bylo přičleněno po několik staletí ke Švédsku, později k carskému Rusku, v rámci kterého zůstalo až do získání nezávislosti. Finsko vyhlásilo nezávislost pouze de facto, přestože byl 17. 7. 1917 přijat tzv. zákon o nejvyšší moci, který finskému parlamentu předával veškeré pravomoci. Výjimku tvořily záležitosti v zahraniční politice a vojenských záležitostech, ty zůstaly pod dohledem Ruska (Allardt 1967: 326).

Krátce po vyhlášení suverénního státu se ve Finsku v roce 1918 rozhořela občanská válka. Válka trvala přibližně od ledna do května téhož roku. Tato válka sice neměla dlouhého trvání, ale o to měla krvavější charakter. Občanská válka ve Finsku si podle statistik vyžádala celkem cca 34 tisíc obětí, do tohoto součtu se započítávají jak rudí, bílí, tak civilisté. Přičemž na straně rudých bylo 27 tisíc mrtvých (Oběti války za nezávislost 2002). Takové velké ztráty měly původ ve špatném vycvičení vojáků, nízkou morálkou vojáků a častým dezertováním. Na rozdíl od bílé armády, kde působili profesionálně cvičení vojáci (Hejkalová, 2003: 68). Ruská revoluce v roce 1917 rozdělila společnost. Hlavně pracující třída byla postavena před rozhodnutí, zda být loajální svému národu a podporovat bílé, či bojovat za třídní rozdělení a podporovat revoluci (Lipset 1967: 50). Objevují se ale i názory, do jaké míry tomu napomohly vnitřní sociální a politické konflikty, nezaměstnanost či nedostatek potravin po první světové válce, jelikož společnost byla v té době náchylnější pro uchycení socialistických myšlenek a sociální demokracie v té době měla silnou podporu¹⁰ (Allardt 1967: 326).

¹⁰ Po skončení občanské války došlo k diskreditaci strany sociální demokracie po celé meziválečné období (Allardt, 1967: 326).

V tomto konfliktu proti sobě stály rudé a bílé jednotky. Přičemž tzv. rudí, byly vojenské jednotky vedené finskou sociální demokracií. Tyto jednotky zastupovaly myšlenky sociální revoluce a silnou podporu měly v Rusku. Naopak bílí, kteří byli podporováni z Německa, brali tento konflikt jako osvobozeneckou válku a rudou armádu, jako ničitele finské nezávislosti (Jutikkala, 2001: 227–229). Rudá armáda ovládala hlavní město a nejdůležitější průmyslová centra a bílí zbytek země. Občanská válka byla ukončena v květnu 1918, kdy byly rudé jednotky poraženy. Důsledky této války byly patrné ve Finsku ještě dlouhou dobu, společnost zůstala rozdělena do dvou táborů. V červenci 1919 Finsko přijalo novou ústavu, která určovala nový politický systém. Byly zde určeny dva oficiální jazyky finština a švédština (McRae 1997: 59–60). Švédština byla zvolena jako oficiální jazyk, spolu s finštinou si byly rovnocenné. V té době žila ve Finsku početná švédská menšina, v době tvorby republiky a první ústavy, zde žilo mezi 12-14 % švédsky mluvící obyvatel z celkové populace. Toto číslo se postupem času snižovalo. V roce 1950 už to bylo kolem 8 % a v roce 2010 necelých 6 %. Přesto švédština zůstala jako druhý oficiální jazyk ve Finsku do současnosti (Statistický úřad 2011a).

V meziválečném období se ukázalo, že přetrvávají jazykové spory a stále jsou ve společnosti důsledky občanské války. Jazykový spor vzrůstal díky nacionalismu, který se v meziválečném období rozrůstal po celé Evropě. Dokonce to došlo až tak daleko, že švédsky mluvící obyvatelé požadovali autonomii. Z různých požadavků, které měla švédská menšina, se realizovalo pouze švédské biskupství a oddělení na ministerstvu školství¹¹ (Jutikkala 2001: 237–238).

Zimní válka byla dalším z konfliktů, které v tomto případě určovaly následné vztahy s ostatními státy. Za začátek této války je označován 30. listopad 1939, kdy sovětská armáda překročila hranice Finska. Důvodem pro toto jednání byla prý pohraniční provokace ze strany Finska. Primárně šlo však o to, že finská

¹¹ Dalšími požadavky byl například vlastní parlament či armádní jednotky.

delegace odmítla na jednání v Moskvě odebrání území, které patřilo Finsku, ve prospěch SSSR. Sovětský svaz si nárokoval tato území po podepsání smlouvy o neútočení s Německem 23. srpna 1939, ve které došlo k rozdělení sfér vlivu. Finsku byla přislíbena pomoc západních velmocí, ale nebyla poskytnuta po celou dobu války. Proto bylo Finsko s postupem války donuceno kapitulovat, jelikož chyběl dostatek zbraní a dále nemohli odolávat značné přesile. Válka skončila 13. 3. 1940, kdy byly přijaty podmínky, které kladl Sovětský svaz a které byly mnohem tvrdší, než předchozí (Hejkalová 2003: 76–78).

Pokračovací válka navazovala na předchozí, finská společnost neměla moc času na to, aby se vzpamatovala. Po zkušenosti se západními spojenci, kteří přislíbenou pomoc neposkytli, se Finsko začalo orientovat na spolupráci s Německem. Roku 1940 byla uzavřena dohoda o dodávce zbraní z Německa. Finsko tak znovu začalo uvažovat o získání svých území zpět, která byla zabrána sovětskou armádou v zimní válce.¹² Přesto se do poslední chvíle snažilo zůstat stranou a neútočit na SSSR. Po bombardování finských měst Sověty však ustoupilo. Tato válka je ve Finsku braná z pohledu války obranné. Finové rychle získávali zabavená území a Hitler si přál, aby postupovali dále k Leningradu a pomohli při jeho obléhání. K tomu ale nedošlo a finské vojsko se zastavilo na staré hranici a drželo své pozice.¹³ Rok 1943 jasně ukázal, že Německo válku nevyhraje, proto Finsko hledalo cestu, jak se spojení s Německem zbavit. Konference v Teheránu určila, že další vývoj tohoto státu bude záležitostí čistě finsko-sovětskou a hranice bude určena z roku 1940. V roce 1947 byla podepsána mírová smlouva na mírovém kongresu v Paříži (Hejkalová 2003: 78–80).

Situace po druhé světové naznačovala možnost, že Finsko bude připojeno k Sovětskému svazu. Finsko se snažilo, aby za každou cenu opět neskončilo pod kontrolou tehdy již Sovětského svazu. Částečně se to zdařilo a Finsko se nestalo

¹² Toto se týkalo hlavně Karélie a dalších území ve východní Karélii, z kterých bylo přesunuto mnoho uprchlíků, kteří se neměli kam vrátit (Hejkalová 2003:79).

¹³ Později právě toto rozhodnutí napomohlo Finsku v jeho dalším vývoji po válce a částečně ospravedlnilo spolupráci s Německem. Tamtéž.

další sovětskou republikou. Zaplatilo za to ale velkou cenu, jelikož do rozpadu SSSR mělo omezenou suverenitu, nemohlo se zúčastňovat mezinárodních smluv a pod kontrolou byla i finská vláda. I přesto svobodné volby v této zemi probíhaly. Vlády se vždy sestavily podle toho, aby to zásadním způsobem nevadilo SSSR. Pokud tedy došlo k tomu, že se některý z ministrů znelíbil například svým vystupováním Moskvě, finská vláda dala přednost výměně za osobu méně konfliktní.¹⁴ Tehdy se vžil pojem finlandizace. Finsko muselo platit válečné reparace v naturáliích za to, že během druhé světové války bojovalo po boku Německa. Mělo zaplatit během šesti let dohromady 300 miliónů dolarů, později byla částka snížena a doba placení prodloužena. Reparace vysávaly již tak oslabenou zemi, přesto to Finové dodrželi. Roku 1948 Finsko podepisuje smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci se SSSR. Tato smlouva určovala, že Finsko se bude stranit a nebude se účastnit jakýchkoli konfliktů mezi světovými velmocemi. Což postupem času vedlo k finské neutralitě (Jutikkala 2001: 262–264).

Zde bych ráda uvedla důvody, proč se Finsko nestalo další lidovou republikou Sovětského svazu. Po válce začalo být Finsko pod dohledem Sovětského svazu. Jelikož Komunistická strana Finska byla znovu povolena po konci války, bylo také jejím hlavním cílem, aby se v zemi ustanovila vláda jedné strany, jako v ostatních zemích tzv. lidových demokracií. Z tohoto důvodu zde byla oprávněná obava, že ve Finsku dojde ke stejnému převzetí moci jako se tak stalo v Československu (Hejkalová 2003: 86–87). Nedošlo k tomu ale z několika důvodů. Jedním z nich bylo, že SKP, do té doby zakázaná, neměla stabilní základnu a bylo nutné ji od základů zorganizovat. Bylo zde málo finských komunistů, před válkou jich mnoho emigrovalo a část z nich nechal Stalin popravit, proto jejich úsilí nebylo nikterak silné. Demokratickému svazu finského lidu se nepovedlo nalákat mnoho nových voličů.¹⁵ Komunisté se zde nepokusili

¹⁴ Příkladem může být rok 1958, kdy byla odvolána celá vláda, jelikož vedla nevhodnou zahraniční politiku (Brunclík, 2011: 103–104).

¹⁵ Demokratický svaz finského lidu byla zastřešující organizace, která měla napomoci infiltraci komunistů do jiných stran (Strmiska 2005: 265).

o převrat, jelikož mezi lidmi bylo stále velké množství zbraní, které byly strategicky uschovány pro případ partyzánské války (Puntila 1975: 204–205). Finská komunistická strana se snažila komplikovat politickou situaci ve Finsku. Tímto si ale sama zhoršovala svoji pozici v politickém systému, jelikož s ní ostatní strany nechtěly spolupracovat. Dalším důležitým bodem byla loajálnost armády, což napomohlo tomu, že se komunistům nepodařilo obsadit důležité posty svými lidmi. Ve Finsku vládl neustálý strach z komunistického převratu. Komunistické straně se to nikdy nepodařilo, jelikož v prvních letech po válce nebyla dost silná a sjednocená (Strmiska 2005: 266–267).

Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, která byla podepsána se Sovětským svazem na popud Finska, byla později brána jako jeden ze symbolů tzv. finlandizace. Tento původně pejorativní pojem se užíval pro nutnost vstřícné a nakloněné politiky Finska vůči veškerým Sovětským požadavkům. A na dalších 40 let určila postavení Finska v mezinárodní politice. I za cenu velkých ústupků si tak Finsko snažilo uchovat svoji suverenitu. To se mu částečně povedlo, ale do pádu SSSR muselo být silně provýchodně orientované, ať se to týkalo politiky či obchodu.¹⁶ Ačkoli se nesmělo zapojovat do západních mezinárodních organizací, i přesto bylo v roce 1955 přijato do OSN. Po celou dobu se finští politici snažili maximálně vyhovět a byli ochotni i přizpůsobit politický systém přání SSSR¹⁷ (Brunclík 2011: 221–223).

V šedesátých letech se Finsko ekonomicky i politicky stabilizuje. Vzrůstá životní úroveň obyvatel a klesá nezaměstnanost. Téměř po celá šedesátá léta se nezaměstnanost držela kolem 2 % (Obchodní ekonomie 2013). Spolu s tím klesá podíl obyvatel pracujících v zemědělství a roste počet těch, co pracují v průmyslu či službách. Ve Finsku se během 26 let, mezi lety 1946 až 1972, snížil počet lidí pracujících v zemědělství z 50 % na 15 %. Což ukazuje rychlý vývoj ve společnosti a nárůst obyvatel, kteří začali pracovat ve službách. Tato změna

¹⁶ Finsko, podobně jako Československo, na nátlak SSSR nepřijalo po druhé světové válce Marshallův plán (Brunclík 2011: 221).

¹⁷ Například i co se týče výkladu historických událostí (Brunclík 2011: 223).

napomohla růstu životních podmínek ve společnosti (Pesonen 2002: 39). Prosazovaly se myšlenky státu blahobytu, kterými se inspirovaly hlavně ve Švédsku. Tento model fungoval do 90. let. I ve společnosti došlo k přijímání socialistických hodnot, což napomohlo levici, která poté zvítězila v parlamentních volbách (Hejkalová 2003: 93).

Rok 1975 napomohl otevřít Finsko světu, jelikož se v Helsinkách konala Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Finsko tak stálo v centru dění vysoké světové politiky. První impulz ke konání v Helsinkách dokonce vzešel od Sovětského svazu. Zde bylo dohodnuto dodržování lidských práv a svobod v jednotlivých signatářských zemích. Důsledkem těchto jednání a toho, že do Finska přijely všechny důležité osobnosti světové politiky, Finsko posílilo svojí pozici. Dále byla oceňována organizační a bezpečnostní stránka konference. V 80. letech se finská společnost přiklání ke konzumu a stát se stává čím dál více sociálnějším. Lidé si začali půjčovat prakticky na cokoli, jelikož to banky umožňovaly. Stát velmi štědře financoval zdravotnictví, vzdělání bylo bezplatné a tudíž dostupné všem vrstvám společnosti. Toto období je ve Finsku nazýváno „svátky konzumu“. Finsko v této době kombinuje prvky západu a východu, ale nemělo finanční problémy západu (Jutikkala 2001: 271–272).

S pádem Sovětského svazu v roce 1991, přichází také pád sovětských trhů, na které bylo Finsko povětšinou orientováno. S tím se pojí také krize státu blahobytu. V té době se HDP Finska propadá za tři roky o 14 %. Dochází k rapidnímu zvyšování nezaměstnanosti, v roce 1994 dosáhne až 20 %. Bylo to způsobeno hlavně pevným navázáním obchodu na Sovětský svaz. V roce 1991 klesl obchod s Ruskem o 70 %. V tomto ohledu podcenilo možnost úpadku SSSR. Ve Finsku nebylo ve velké míře rozvinuté ani soukromé podnikání, lidé v tomto směru nebyli státem motivováni, ale v 90. letech zažívá boom (CEPR 2013). Zároveň se ukazuje zaostalost a Finsko není schopné být konkurenceschopné na západních trzích. Funkčnost státu blahobytu se rozpadá, stát si již nemůže dovolit vše financovat jako dříve, nezaměstnanost prudce roste

a lidé přichází o své úspory (Hejkalová 2003: 96). V roce 1995 Finsko přistoupilo do EU spolu se Švédskem a Rakouskem. Ohledně této otázky bylo ve finské společnosti mnoho obav. Jak už ze ztráty suverenity, či obavy zemědělců o snížení dotací a zvýšení konkurence v rámci EU. Finsko v EU prosazuje zájmy menších zemí, naopak nepodporuje federalismus. Zároveň roste počet přistěhovalců v zemi a Finsko se otevírá světu. Finská ekonomika se vzpamatovává a průmysl se přizpůsobuje západním trhům. K rozvoji dochází i na poli nových technologií (Jutikkala 2006: 274).

Z tohoto výčtu událostí je jasně patrné, co ovlivňovalo finskou společnost, na jejímž základě došlo k formování politických stran hájících různé zájmy. Na jedné straně to byl dlouhodobý vliv Švédského království, pod které finské území patřilo několik staletí. A dodnes se ve Finsku nachází, dnes už méně početná švédská menšina. Na druhé straně to byl ruský vliv, který taktéž působil na finský politický systém. Ve 20. století sehrály tyto atributy důležitou roli při utváření politického stranického systému. Dále je třeba zdůraznit situaci, do které se Finsko dostalo po 2. světové válce. Spolupráce s Německem ho postavila na stranu poražených států. Muselo se tak pomoci velkými ústupky a toho, že se vzdalo částečně své nezávislosti, podrobit Sovětskému svazu. Pro Finsko to později bylo spíše výhodou, jelikož orientace na velké sovětské trhy mu zajišťovala odbyt zboží, což napomohlo rozvoji ekonomiky ve Finsku. S tím přichází také aplikování tzv. státu blahobytu v období Studené války. Finsko se inspirovalo ve Švédsku a dalších severských zemích. Na jednu stranu přináší ekonomickou stabilitu, na stranu druhou snižuje podnikavost obyvatel, jelikož na vše stát přispíval. Po rozpadu SSSR se finská společnost musí znovu zmobilizovat a postupně začíná podnikat ve velkém, což napomůže opětovnému vzestupu Finska na světových trzích.

4. Vývoj stranického systému od získání nezávislosti do současnosti

4.1. Charakteristické znaky politického systému

Tato kapitola je věnovaná problematice vzniku politických stran, které byly výsledným produktem působení štěpících linií ve Finsku. Tuto kapitolu bych začala tím, že zde představím několik znaků, které jsou charakteristické pro politický systém Finska, respektive tyto znaky lze použít pro všechny skandinávské země. Dále zde představím vývoj stranického systému od roku 1917 do současnosti. Vývoj stranického systému je rozdělen do časových období, podle toho, co bylo pro dané období příznačné. Prvním z charakteristických znaků politického systému je zastoupení velmi silné strany sociální demokracie ve stranickém systému. S tím se pojí široká spolupráce politických stran s odbory, které mají v tomto systému silné slovo. Dochází zde k velké snaze o konsenzus, který je v této zemi typickým prvkem politického systému. Finský stranický systém můžeme označit jako umírněný multipartismus, strany spolu obvykle spolupracují, ať již jsou součástí vlády či opozice. Co se týče zájmových či nátlakových skupin, tak s nimi vlády i strany pravidelně jednají a snaží se o dosažení konsenzu (Arter 2006: 6–7).

Multipartismus je typický pro všechny skandinávské země, ale ve Finsku je pár odlišností. Například je zde zastoupena politická strana jazykové menšiny (SFP). Agrární strana se zde udržela i přes růst industrializace a urbanizace, na rozdíl od jiných zemí. Po druhé světové válce je podpora komunistické strany velmi vysoká. Na rozdíl od ostatních zemí severní Evropy, Finsko nikdy neinklinovalo k podpoře dělnické strany, kromě roku 1916 a 1958, kdy levice získala většinu v parlamentu. Finský parlament byl zřídka rozdělén čistě na vládní strany a opozici, v letech 1959-1962 dokonce byl tolerován menšinový kabinet jedné strany (Allardt 1967: 331). Finský politický systém je proporcí se slabým upřednostňováním velkých stran. Proto se zde často tvoří koalice politických stran. Tím pádem jsou strany nuceny ke spolupráci, jinak by

nezískaly potřebnou reprezentaci. V systému se objevuje hluboká politická štěpící linie bránící spolupráci komunistů a protikomunistických stran. Ostatní strany nemají problém spolupracovat spolu navzájem. Zájmové skupiny jsou ve Finsku provázané s politickými stranami (Raunio 2008: 474).

4.2. Období před získáním nezávislosti

I přesto, že jsem si v práci vymeziла primárně období pro zkoumání Finska od roku 1917, tedy od získání nezávislosti. Nelze zde opomenout předchozí historické události, které také měly vliv na současnou podobu stranického systému ve Finsku. V roce 1809 se dostalo Finsko pod kontrolu carského Ruska. Do té doby patřilo pod Švédské království několik staletí, což samozřejmě nechalo silné stopy jak ve finské společnosti, tak v pozdějším politickém systému. Finským obyvatelům se přestalo líbit, jak je jejich jazyk i kultura postupně vytlačována a nahrazována švédštinou. Tato situace dala vzniknout dvěma silným politickým uskupením, ve které každá bránila zájmy své skupiny. Na jedné straně vznikla finská strana, která bránila práva finského obyvatelstva. Tato strana, která vznikla jako první, byla označována názvem fennomanská či finomanská. Tato politická strana se zajímala hlavně o emancipaci finštiny a finské kultury. Tyto tendence přichází v polovině 19. století (Jutikkala 2001: 181–185).

Na straně druhé vznikla strana, která zastupovala zájmy švédského obyvatelstva. Tato strana oproti profinsky orientované, vznikla až mnohem déle. Švédská neboli svekomanská strana se vyvinula jako protiklad k té finské. V tomto období nelze hovořit o klasických politických stranách, jak je známe dnes. Byla to spíše volná uskupení jedinců, které spojoval stejný zájem. Také v tomto uskupení nemohl působit kdokoli podle libosti, byla určena pouze elitním skupinám jedinců. Naprosto zde chyběla členská základna či určitá organizovanost. Společným tématem nebo spíše konfliktem těchto stran byl postoj k Rusku. Na rozdíl od svekomanské strany, která byla výrazně proti setrvání v rámci carského Ruska a chtěla nezávislost, ta fennomanská byla

kupodivu pro setrvání pod Ruskou kontrolou. Rusko vždy dávalo finskému území volnost a málokdy došlo k nepopulárním rozhodnutí proti Finsku. Proto Finové v té době necítili potřebu tento stav nějak měnit (Allardt 1967: 327).

Koncem 19. století došlo k rozštěpení finské strany na tzv. Starofiny a Mladofiny. Z toho důvodu, jelikož politika Ruska vůči Finsku se začala postupně měnit. Byly zde snahy o snížení autonomie země a také postupné rusifikace Finska. Což se zásadně nelíbilo skupině uvnitř finské strany. Zatímco Starofinové nezměnili rétoriku vůči Rusku a stále byli pro setrvání, Mladofinům se nelíbil nový přístup Ruska. Ke změně došlo také u Švédské strany, která úbytkem pozornosti a tím, jak se Finské straně podařilo prosadit své zájmy, se transformovala v roce 1906 na Švédskou lidovou stranu (SFP) (Puntila 1975: 63–64). Strana si dala za cíl zastupovat veškerou švédsky hovořící populaci Finska, bez ohledu na jejich sociální či profesionální zázemí. SFP i přesto, že neměla tak širokou voličskou základnu, se stala součástí mnohým koaličních vlád (SFP 2013a). Od získání nezávislosti v roce 1917 se SFP participovala na 47 z 61 vlád. V poválečném období se její volební zisk pohyboval kolem 7 %. Postupem času se ustálil na 5 % (SFP 2013b).

Dalším zásahem do politického systému byl rok 1899, kdy byl narušen do té doby trvající bipartismus. Tohoto roku byla založena první sociálnědemokratická strana ve Finsku pod názvem Finská dělnická strana, o pár let později již vystupovala s novým názvem Finská sociálnědemokratická strana (SDP). Strana se inspirovala u dříve vzniklých sociálnědemokratických stran v jiných zemích a založila si masovou stranu již s pevnou členskou základnou, organizační strukturou a politickým programem. Roku 1907 v prvních parlamentních volbách se stala jasným vítězem¹⁸ (Pesonen 2002: 143). SDP byla ve Finsku první masovou politickou stranou a snažila se o zisk co největšího počtu voličů (Duverger, 1959: 63–64). Byla první stranou na světě, která požadovala rovné volební právo i pro ženy. Tato strana se řadí mezi 3 největší

¹⁸ I přesto, že Finsko do té doby nemělo vytvořenou moc silnou štěpící linii vlastníci-pracující. A bylo spíše agrárním státem (Strmiska 2005: 242).

strany Finska a bývá častým partnerem ve vládní koalici (SDP 2013). Agrární strana zde také byla zastoupena, vznikla v roce 1906, ale její zisk ve volbách byl slabší, než by se dalo očekávat. Bylo to z toho důvodu, jelikož SDP se podařilo oslovit i sociálně slabší obyvatele venkova (Pesonen 2002: 143). Původně vznikla jako agrární strana, která zastupovala práva a zájmy rolníků a zemědělců. Postupem času strana musela přepracovat svá stanoviska a program a posunula se více ke středu, aby tak rozšířila různorodost svých voličů (KESK 2013).

4.3. Změna stranického systému po získání nezávislosti

Po vyhlášení nezávislosti se politický systém začal rychle naplňovat novými politickými stranami. Po občanské válce, která proběhla v roce 1918, byla jednou z nových politických stran Národní koaliční strana (KOK). Jednalo se o stranu složenou z části Starofinů a Mladofinů a zaměřenou konzervativně a monarchisticky. Hlavními voliči byli farmáři a obchodníci v jižním Finsku. V meziválečném období strana byla proti tomu, aby švédsky mluvící menšina získávala práva a byla zásadně pro zrušení švédštiny jako druhého oficiálního jazyka Finska. V 30. letech měla blízký vztah ke křídlu radikální pravice. Což odráželo trend, který se v té době objevoval po celé Evropě, čímž byl nárůst extrémních pravicových tendencí. Ve Finsku se ale toto hnutí nikdy více nerozvinulo¹⁹ (Country studies 2013a). Druhá část Mladofinů a Starofinů zase utvořila Národní pokrokovou stranu (LKP). Tato strana byla zaměřena liberálně-centralisticky. Později se ještě několikrát transformovala a měnila názvy (Puntila 1975: 116–117).

Občanská válka zapříčinila rozvrat uvnitř sociálnědemokratické strany. Jelikož se jedna část strany přikláněla k tzv. bílým a druhá podporovala rudé. Rudí si vzali za vzor převrat v Rusku a pokusili se o bolševický převrat, který nevyšel. Ze strany SDP se odštěpila Komunistická strana Finska (SKP).²⁰ První

¹⁹ Lídrem této strany byl Juho Paasikivi, který v letech 1946-1956 zastával úřad prezidenta republiky.

²⁰ Po celé meziválečné období byla Komunistická strana ve Finsku zakázána a působila ilegálně, přesto se jí dařilo se i tak zapojovat do stranického systému a měla silný vyděračský potenciál. V roce 1945 po skončení druhé světové války byla opět obnovena její činnost (Strmiska 2005: 242–243).

politickou štěpící linií po roce 1917, kdy Finsko vyhlásilo nezávislost, byla sociální a politická cleavages: občanská válka v roce 1918. Tento konflikt zanechal následky ve finské společnosti nejméně na dvacet let. Rudé v této válce podporovali sociální demokraté, což je po skončení konfliktu odsoudilo na okraj politického spektra přibližně na dvacet let (Flora 1999: 338).

Nejvýraznější opoziční stranou v období od nezávislosti do první světové války se stala SDP. Dříve zastupovala spíše nižší třídy, s rozšířením volebního práva se však rozšiřuje její podpora. Sociální demokracie ve Finsku se stala nejsilnější stranou tohoto typu v Evropě. Levice zde byla rozdělena mezi sociální demokraty a komunisty (Allardt 1967: 329).²¹ Ve volbách v roce 1922 získala Komunistická strana Finska 27 křesel. O rok později byla ale tato strana obviněna za velezradu a zakázána. I přesto si však našla způsob, jak dále působit v politice. Vytvořila Volební sdružení socialistického dělnictva a drobných rolníků a dále se takto zúčastňovala voleb. Prakticky tyto dvě strany byly totéž. V tomto období ještě nebyla tak silná propast mezi komunisty a sociálními demokraty tak jako po 2. světové válce. Toto období bylo typické krátkou životností vlád (Jutikkala, 2001: 239-242). I přesto, že komunistická strana byla na okraji politického spektra, měla silný koaliční potenciál, jak popisuje G. Sartori (Lijphart 1977: 62). Agrární strana měla v meziválečném období silné postavení v systému, získávala až 60 křesel v parlamentu, tohoto maximálního počtu dosáhla ve volbách v roce 1929 (Country studies 2013b).

Od 20. let do let 60. se Finsko výrazně odlišovalo od klasického modelu pěti stran, který byl ve všech skandinávských zemích. Za prvé z důvodu, že zde působila SFP, která zastupovala etnicko-regionální stranu. Za druhé zde byla velmi vysoká podpora komunistické strany, která ve volbách získávala hlasy na úkor sociálních demokratů. Za třetí zde vznikl silný extrémně pravicový politický

²¹ Například uvnitř komunistické strany docházelo k největší soudržnosti, zatímco Švédská lidová strana spolupracovala nejméně, jelikož po dosažení rovnoprávnosti švédštiny již neměli jak oslovit voliče, co se týkalo tohoto tématu. Celkově však byl ve finském parlamentu charakteristický vysoký stupeň spolupráce mezi stranami (Allardt 2005: 335).

proud v meziválečném období, který se projevoval silně antikomunisticky (Strmiska 2005: 243–244).

Od získání nezávislosti v roce 1917, do současnosti, se ve Finsku vystříдалo 70 vlád, 42 premiérů a více než 560 ministrů. Z celkového počtu těchto vlád bylo 44 většinových, 19 menšinových a 9 úřednických vlád. Poslední úřednická vláda nastoupila v roce 1975. V průměru se finské vlády udržely u moci okolo 15 měsíců, nicméně posledních 20 let se daří udržet vládu po celé funkční období. Během zimní války se vystříдалo celých 19 vlád, přičemž 14 bylo menšinových nebo úřednických. Většinu z vlád utvářely nesocialistické strany (Finská vláda 2013).

4.4. Vývoj po druhé světové válce

V období 2. světové války převažoval konsenzus ve stranickém systému, proto zde byla možnost širokých vlád. I přesto byly tyto vlády spíše krátkodobé. V poválečném období se do vlády dostala extrémní levice – komunisté. V 50. a 60. letech se vlády skládaly hlavně ze středově-levicových koalic a klíčovou roli hrála Agrární strana, později Finská strana středu (Finská vláda 2013). Po 2. světové válce se stala Národní koaliční strana (KOK) nejpravicovější stranou v systému. I přesto, že SSSR pochybovalo o upřímné podpoře KOK ohledně finské zahraniční politiky, stala se tato strana druhou největší nesocialistickou stranou a byla častým účastníkem vlád. V 50. letech přichází změna v programu a KOK se více přiblížila svým sesterským stranám v zemích západní Evropy (Country studies 2013a). Po druhé světové válce se vytvořila platforma s názvem Demokratická liga finského lidu (SKDL). Tato strana patřila k největším komunistickým stranám západní Evropy (Strmiska 2005: 243).

Toto období až do 60. let se vyznačovalo silným třídním vymezením. Ve většině případů se voliči ve volbách rozhodovali podle svého třídního postavení. Pro toto období je také typický systém šesti stran, které se skládaly z pěti finských a jedné švédské (Strmiska 2005: 243). V prvních volbách, které se konaly po skončení války, získala nejvíce hlasů SDP a hned za ní se umístila

strana SKDL, jako třetí skončila Agrární strana (Volební výsledky 2013a). I přesto, že komunisté poté byli součástí vládní koalice, zůstali ve stranickém systému částečně izolováni. Po roce 1945 dochází k velmi častému střídání vlád, jsou to především menšinové nestabilní kabinet, výjimkou nebyly ani úřednické či poloúřednické formy vlád. Problémem začala být zvýšená podpora komunistů, kteří se snažili vytěžit maximum ze špatné ekonomické situace, do které se Finsko dostalo. Ve volbách v roce 1958 dokonce získali 23.2 % hlasů a stali se tak vítězi voleb (Volební výsledky 2013b). Ve vládě se ovšem komunisté setkávali spíše s nechtí ostatních stran spolupracovat s nimi na vládní úrovni. Kvůli těmto rozporům došlo ke štěpení v SDP, od které se oddělila část, která podporovala komunistickou stranu²² (Strmiska 2005: 246).

4.5. Změna systému v 60. letech

Mezníkem, který určoval změnu v politickém systému, byla šedesátá léta. Objevilo se mnoho nových politických stran, jelikož se měnily hodnoty voličů. A tradičním stranám ukotvených v systému již nezajišťovala jejich programatika dostatek hlasů ve volbách. Nové strany prosazovaly nová témata, která byla atraktivnější pro voliče a více splňovala poptávku. Novým tématem byla ekologie, ale objevily se i radikálně pravicové strany či křesťansky založené (Strmiska 2005: 247).

Například Agrární strana mění celý svůj název, nejdříve na Stranu středu, později na Finskou stranu středu (KESK). Ne všem členům Agrární strany se zamlouvala spolupráce s komunisty ve vládě, proto vytvářejí vlastní politickou stranu Finskou maloroľnickou stranu. Ta se transformovala do Finské strany venkova (SMP).²³ Tato strana se díky populistickým tématům stala ve Finsku po určitou dobu poměrně oblíbenou stranou. Až do roku 1960 byl volební zisk strany KESK v průměru 50 křesel. V roce 1965 po změně názvu na KESK,

²² Vytvořila politickou stranu s názvem Sociálnědemokratický svaz dělníků a drobných rolníků (TPSL), tato strana však neměla velký úspěch (Strmiska 2005: 247).

²³ V devadesátých letech se z této politické strany vytvořila strana Práví Finové (PS) (Strmiska 2005: 247).

strana musela reagovat i na úbytek podpory, s tím je spojeno opouštění od agrárních témat. I přes to, že klesá její podpora ve společnosti, se stále držela mezi třemi nejsilnějšími stranami v zemi. Úbytek voličů u velkých politických stran je spojen s trendem, který se projevil v celé Evropě. V 70. letech se objevuje mnoho nových politických stran, které berou velkým stranám voliče. V těchto letech proto dochází k opouštění ideologických základů politických stran a začínají rozsáhlé změny v programu. Strany musí reagovat na poptávku po nových tématech ve společnosti (Country studies 2013b). V tomto období vzniká také křesťansky orientovaná strana v roce 1958, což je velmi netypické pro zemi, kde převládá protestantství. Finská křesťanská liga (SKL), později se přejmenovává na Finské křesťanské demokraty (KD).²⁴ Tato strana buduje svůj program na křesťanských hodnotách. Její program je založen na podpoře rodiny jako základního stavebního kamene společnosti, kolektivní odpovědnosti a podpoře slabších. Co se týče postoje k EU, ten je poněkud kritický, jelikož je pro rovnost států v tomto celku, proto navrhuje, aby větší země měly mít silnější postavení. Je spíše pro prohlubování spolupráce severovýchodních zemí v rámci Evropské unie (Křesťanští demokraté 2013).

Přibližně od druhé poloviny šedesátých let se ustaluje koalice politických stran, která téměř ve stejném složení vládne až do osmdesátých let. Jednalo se o strany spíše levicevě orientované SDP, SKDL, agráři. Obvykle byla součástí koalice i nějaká menší strana, často se jednalo o Švédskou lidovou stranu. Změna proběhla také uvnitř komunistické strany. Tématem, které stranu rozdělilo, byla například okupace Československa v roce 1968. Později došlo k jejímu rozštěpení, jednou z větví byli reformní eurokomunisté a druhou radikální komunisté, kteří stále zaštiťovali marxisticko-leninskou ideologii. Také této straně ubývali voliči (Strmiska 2005: 247–248). V 70. letech rostou volební zisky KOK a od roku 1979 se stala největší nesocialistickou stranou v zemi. V 80.

²⁴ Tato strana ale byla spíše okrajovou záležitostí, v sedmdesátých letech můžeme vidět její mírný vzestup (Strmiska 2005: 248).

letech je stále jedním z hlavních témat rozdělení mezi městy a venkovem a to bylo důvodem proč se dvě nesocialistické strany KOK a KESK staly politickými rivaly. Část pravicového křídla strany nebyla spokojená s tím, že se strana přesouvá do středu politického spektra. V roce 1973 se proto od strany odtrhla část a utvořila Konstituční stranu (Country studies 2013a). V roce 1975 proběhla ve Finsku v Helsinkách Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Což napomohlo prosazení dodržování lidských práv v SSSR a zároveň to posílilo pozici Finska (Jutikkala 2001: 271–272).

4.6. Osmdesátá léta

V 80. letech přichází do systému nově vytvořená politická strana zastupující ekologická témata. Strany zelených se v té době šířily po celé Evropě, ve Finsku vznikla strana s názvem Zelená liga (VIHR). Tato strana nezahrnovala pouze ekologickou problematiku, ale také lidská práva či feminismus. Politická strana byla založena v roce 1987, ale své aktivity začala vyvíjet již dříve. V 80. letech se slučuje mnoho environmentálních aktivistů i feministek a společně bojují za environmentální problematiku Finska. V roce 1995 se stávají poprvé součástí vládního kabinetu, získali 9 křesel. Přičemž již v roce 1987 získala 4 křesla, o čtyři roky později byl její volební zisk již 10 křesel (Zelená liga 2013).

K opravdovému rozdělení komunistické strany došlo až v 80. letech, kdy stalinistické křídlo nezískalo dostatečný počet křesel v parlamentu. Po pádu Sovětského svazu eurokomunisté vytvořili v roce 1990 stranu Levicové aliance (VAS) (Fiala 2001: 187). KOK se v 80. letech stává čím dál více atraktivnější pro voliče. Ve volbách v roce 1987 téměř vyhraje nad SDP, volební výsledek se liší pouze o procento (Volební výsledky 2013c). Mezi lety 1987 a 1991 se zformuje vláda složená z levicově-pravicové koalice (Finská vláda 2013).

4.7. Devadesátá léta

Devadesátá léta byla pro Finsko složitá, po rozpadu Sovětského svazu se ukázalo, že finská ekonomika byla silně provázaná se Sovětskými trhy. Došlo k ekonomické krizi, prudce se zvýšila nezaměstnanost. Finsko se muselo kompletně přeorientovat na světové trhy. Strany, které byly ve vládní koalici, se mírně proměnily a stranický systém se posunul více doprava. Do opozice se dostala sociální demokracie, která byla součástí vlády téměř čtvrt století. Vládu utvořily strany pravo-středové, které musely provést řadu reforem. V letech 1991 až 1995 ji následuje středo-pravicová koalice Finského středu a Národní koaliční strany (Finská vláda 2013a).

V roce 1990 přichází do systému nová politická strana Levá aliance. Zakladatelé této strany pocházeli z SKDL, Finské komunistické strany a Demokratické ligy finských žen (SNDL). Po svém založení se její volební zisk pohybuje pravidelně kolem 10 %. V posledních volbách došlo k mírnému poklesu, kdy získala 8 % a 14 křesel v parlamentu. I přesto se řadí k 4. největší straně Finska. Jejím cílem je potírání šedé ekonomiky a zajištění dobrých pracovních podmínek. Její program je založen na myšlenkách přerozdělování zdrojů, strana se řadí do levé části politického spektra. Tato strana je proevropská. Součástí jejího programu je rovnost mužů a žen sociální, ekonomická i kulturní (Levá Aliance 2013a; Levá Aliance 2013b).

Důležitým tématem v tomto období byla Evropská unie a postoj Finska. Diskuze o přistoupení rozdělila politické strany i společnost. Byla zde hlavně obava, co se stane se zemědělstvím po vstupu do EU. Strany SDP, KOK a švédští liberálové byli pro, Finská křesťanská liga byla proti, stejně jako Finská strana venkova. Zelená liga nezaujala žádné stanovisko. Spor ve straně se projevil v polovině 90. let s otázkou přistoupení Finska do EU. Většina zelených byla proti připojení Finska a působili silně proti eurozóně. V současné době je VIHR

silně proevropská.²⁵ Jejich hlavním programem jsou ekologická témata, dále se zaměřují na rovnost jedince ve společnosti a na zlepšení právního systému (Zelená liga 2013).

Finská strana středu v roce 1990 získává největší počet hlasů ve volbách a 55 křesel v parlamentu. Finský střed vedl zemi k přistoupení do Evropské unie, což se nakonec zdařilo v roce 1995. Tehdejší premiér Aho však prosadil vstup pod pohrůžkou rezignace. Již v roce 1993 začala vyjednávání, která vyústila roku 1995 ke vstupu Finska do EU. Finsko doufalo, že mu to pomůže dostat se ven z ekonomické krize. V současné době jsou euroskeptičtí křesťanští demokraté (Country studies 2013b).

Téměř po celou dobu existence Finské republiky zde byl poloprezidentský režim, což se změnilo v roce 2000, kdy vstoupila v platnost nová ústava, která jasně určila politický systém za parlamentní. V současném finském politickém systému je typická malá ideologická vzdálenost, která napomáhá tomu, že vládu často sestavují různé strany (Finský parlament 2013). V roce 2003 sestavovaly vládu strany Sociální demokracie a Finský střed. V roce 2007 byla většinová koalice utvořena Finským středem, Národní koaliční stranou, Stranou zelených a Švédskou lidovou stranou. Švédská lidová strana se účastnila téměř všech různorodých koalicí (Finská vláda 2013a).

4.8. Současná situace ve Finsku

Poslední parlamentní volby se konaly v roce 2011. Nejvíce hlasů získala Národní koaliční strana, která obdržela 44 křesel v parlamentu. Hned za ní skončila Sociální demokratická strana Finska s 42 křesly. Třetí strana Práví Finové s 39 křesly. Čtvrtou stranou s nejvyšším počtem křesel byla strana Finský střed, která získala 35 křesel. Zajímavé je, že strana zelených se stále pohybuje kolem svých 10 mandátů (Volební výsledky 2013d, Country report 2011).

²⁵ Ve volbách v roce 1999 získali celkově 11 křesel, v roce 2003 vzrostl jejich volební výsledek na 14 křesel, v roce 2007 dokonce na 15 (Volební výsledky 2013e).

Švédská lidová strana v posledních volbách v roce 2011 získala 9 křesel v parlamentu. Postupem času se ustálila na 5 %, což je i volební výsledek z posledních voleb v roce 2011 (SFP 2013a).

Strana, která rychle v systému posiluje, jsou Práví Finové, jelikož ve volbách v roce 2007 obdržela pouhých pět mandátů do parlamentu. A v roce 2003 byl její zisk pouhé 3 křesla. Tato strana se zformovala z původní Finské strany venkova (SMP) v roce 1995 (Volební výsledky 2013e). Tato relativně nová radikální strana rychle získává voliče. Jedná se o politickou stranu, která zakládá svou programatiku na euroskepticismu a hlavně kritice imigrantské politiky. Ve skandinávských zemích v posledních letech roste odpor k mírné přistěhovatelské politice, které dané státy mají (Norden 2011). Je zřetelné, že ve společnosti narůstá nespokojenost a obava, čehož tato strana velmi dobře využívá ve svých populistických kampaních. PS navrhuje omezení přílivu imigrantů a jejich rychlou asimilaci v zemi. Také využívá krize v Evropské unii, která v současné době ohrožuje všechny členské státy. Finským občanům se například nelíbí, že Finsko musí přispívat jižním státům, které krize zasáhla naplno (Palata 2011). SDP podporuje Finsko v rámci Evropské unie a bylo i pro přijetí eura v roce 2002. V roce 2007 však byla v opozici a vládu utvořila středo-pravicová vláda. V současné době po volbách v roce 2011 je opět ve vládě (SDP 2013). V nynější době se vláda ve Finsku skládá z Národní koaliční strany, SDP, VAS, VIHR, SFP a Křesťanských demokratů. Předsedou parlamentu je Jyrki Katainen (Finská vláda 2013b).

4.9. Vznik štěpících linií ve finském stranickém systému

Finsko je na první pohled plné rozporů a konfliktů, ale po podrobnějším zkoumání je možné vidět, že v některých ohledech bylo a je Finsko mnohem více homogenní než jiné státy. I přesto, že ve Finsku často docházelo ke střetům mezi jednotlivými skupinami ve společnosti, které měly odlišné pohledy na věc, ve většině případů došlo k dohodě a obě strany dospěly ke konsenzu. Ve finském stranickém systému je typickým prvkem snaha o konsenzus. Z vývoje

společnosti lze vidět, že v době, kdy bylo Finsko v ohrožení, tak se společnost dokázala semknout a udržet si svou vlastní nezávislost, svou kulturu a jazyk. V této kapitole použiji teorii ideologických dimenzí A. Lijpharta. Teorii jsem již popsala výše v kapitole zabývající se teoriemi štěpících linií. Využiji ji z toho důvodu, že reviduje základní teorii S. M. Lipseta a S. Rokkana a rozvíjí ji o další tři nové dimenze, které se vytvořily ve státech západní Evropy. Z celkového výčtu sedmi ideologických dimenzí se v systému objevují čtyři. Podle A. Lijpharta byly přítomny ve Finsku v 70. letech silné ideologické dimenze. Týká se to socioekonomické, kulturně-etnické, urbánně-rurální a podpory režimu. Ty ideologické dimenze, které se podle autora zde neobjevují, jsou: náboženská, zahraniční politika a postmaterialistická (Lijphart 1990: 254).

Náboženská dimenze se v tomto politickém systému neobjevuje a autor ji považuje za velmi nízkou. To je zapříčiněno tím, že ve Finsku nikdy nebyl silný rozpor mezi církví a státem. Finsko je typické silně rozšířeným protestantismem, v tomto ohledu byla země velmi homogenní. Protestantismus se zde uchýlil a byl loajální státním institucím, proto zde nevznikl tak silný konflikt například nad kontrolou vzdělání, jak tomu bylo v katolických zemích. Jelikož protestantská církev neměla žádný zájem nějakým způsobem vystupovat proti státu. V roce 1990 vyznávalo protestantskou církev 98 % obyvatel. Postupem času docházelo ke snižování počtu věřících, přesto tato společnost zůstala podle statistik silně věřící. Po padesáti letech v roce 1950 to bylo 95 %. K zaznamenaní většího poklesu dochází v 21. století, v roce 2011 procento věřících kleslo na 77 % (Statistický úřad 2013c). Protestantská církev neměla tak silné tendence k polarizaci či ideologizaci svých požadavků a zájmů (Klíma, 1998: 85–86).

Ideologická dimenze, která se naopak objevuje v systému, je socioekonomická. I ve Finsku stejně jako v ostatních státech západní Evropy se vytváří tato dimenze a rozděluje stranický systém na levici a pravici. Jelikož zde náboženský rozpor byl minimalizován, dostal prostor ten třídní, i když ne takové intenzity. Ruská revoluce v roce 1917 zapříčinila vznik komunistických stran, které zastupovaly práva dělníků a byly tak alternativou k těm socialistickým. Levicové strany se upevnily ve stranickém systému a udržely se i po druhé světové válce, ale s tím, jak roste střední třída, se musí i levicově orientované strany přizpůsobovat novým voličům. Ve Finsku měla sociální demokracie poměrně silné zastoupení v průměru kolem 25 % hlasů (Klíma 1998: 106–112). Co se týká finské silně levicové strany, tou byla po dlouhou dobu komunistická strana, která se uchytila a v průběhu 20. století několikrát transformovala. Mezi silně pravicovou stranu můžeme zařadit Národní koaliční stranu, která ve 30. letech má jisté nacionalistické tendence, ve Finsku se sice dále již nerozvíjí, ale tato rétorika jim zůstává po celé 20. století (Elder 1988: 30–32). V současné době je silně pravicovou stranou v systému politická strana Práví Finové.

Další ideologická dimenze, která se objevuje ve finském stranickém systému, je kulturně-etnická. Tato dimenze má základy v konfliktu mezi převažujícím finským obyvatelstvem a švédsky mluvící menšinou. V 19. století vzniká nejdříve politické uskupení hájící zájmy švédského obyvatelstva. Z tohoto uskupení vznikla počátkem 20. století Švédská lidová strana. Jejímž primárním cílem bylo získání práv pro švédské obyvatelstvo a zároveň určení švédštiny jako druhého oficiálního jazyka Finska. Po přijetí ústavy v roce 1919, byla švédština uznána jako oficiální jazyk a tím prakticky strana splnila svůj hlavní cíl (Allardt 1967: 332-327). I přesto, že klesal počet švédsky mluvících obyvatel a v současné době je to již něco kolem 6 %, neztrácí voliče, stále je strana častým koaličním partnerem a pravidelně se účastnila vlád (Statistický úřad 2011a). V posledních volbách v roce 2011 získala zisk 4 %, což jí vyneslo 9 křesel v parlamentu (Volební výsledky 2013d).

Urbánně-rurální dimenze byla další z ideologických dimenzí, které se objevují ve Finském stranickém systému. Podle A. Lijpharta se tato dimenze objevuje ve všech demokraciích, ale pouze v některých se promítla do stranického systému jako štěpící linie. Rolníci, kteří obývali převážně venkov, se bouřili proti centrální elitě. Spjoval se zde střed ekonomických zájmů a teritoriální rozměr. Počet obyvatel pracujících v zemědělství byl počátkem 20. století velmi vysoký. V roce 1920 až 70 % z celkového obyvatelstva pracovalo v zemědělství (Statistický úřad 2007b). Ve Finsku došlo k tomu, že zde vznikla čistě agrární strana. Což bylo zapříčiněno tím, že v době, kdy došlo k rozšiřování volebního práva, ještě nebyl zcela vyřešen konflikt mezi městem a venkovem. Na rozdíl od jiných zemí, kde se často rolníci přidávali k levicovým stranám. Postupem 20. století, ale dochází i v těchto zemích ke změnám, lidé se stěhují do měst, ubývá zemědělců. Proto se agrární strany, pokud chtěly přežít, musely transformovat v jinou stranu, či velmi oslabit agrární témata. Ve Finsku se agrární strana transformovala ve stranu středu (Klíma 1998: 99–100). V 60. letech dochází k úbytku obyvatel pracujících v zemědělství a naopak narůstá těch, kteří pracují v průmyslu, či službách. Postupem času se stále více snižuje počet zemědělců. Toto je spojeno s trendem, který se projevil v celé Evropě a to, že se v 70. letech objevuje mnoho nových politických stran, které berou velkým stranám voliče. V těchto letech proto dochází k opouštění ideologických základů strany a k rozsáhlým změnám v programu. Strany tak musí reagovat na poptávku po nových tématech ve společnosti. I přes to, že klesá její podpora ve společnosti, se stále drží mezi třemi nejsilnějšími stranami v zemi. V roce 2004 pracovalo v průmyslu 19 % obyvatel, ve službách až 32 % a co se týče zemědělství, jsou to pouhá 4 % (Statistický úřad 2007b). Rozdíly mezi venkovským a městským obyvatelstvem se snižují. Masová komunikace redukuje kulturní rozdíly. Dostupnější doprava zmenšuje geografické vzdálenosti. Mobilita obyvatel roste. Co se týče pracovních vztahů, zde roste kooperace a později vznikají odbory, které jsou součástí vyjednávání ohledně finského pracovního trhu (Allardt 1967: 333–334).

Poslední ideologickou dimenzí, která se podle A. Lijpharta objevuje ve finském stranickém systému je podpora režimu. Ta je brána hlavně z toho pohledu, zda politický systém obsahuje tzv. antisystémovou stranu. Za antisystémovou stranu v současných politických systémech to byla především komunistická strana, která měla v dané zemi silný vliv, což je právě příklad Finska (Lijphart 1990: 255–265). A. Lijphart uvádí, že dimenze zahraniční politiky se ve Finsku neobjevuje. Důvodem byla finská neutralita po dobu celé Studené války. Což se ale mění po rozpadu SSSR a konci Studené války, kdy se Finsko znovu naplno otvírá jak mezinárodnímu obchodu, tak politice. Nově do ideologické dimenze zahraniční politiky lze zařadit také postoj k Evropské integraci. V devadesátých letech probíhá ve Finsku bouřlivá diskuze nad tím, zda vstoupit či nevstoupit do EU. Tato debata nejen, že rozděluje stranický systém, ale rozděluje i politické strany samotné. Jak jsem již uvedla výše v kapitole vývoj stranického systému od získání nezávislosti do současnosti, konflikty se objevily například uvnitř Zelené ligy. Strany, které byly zásadně proti vstupu, byly Finská křesťanská liga a Finská strana venkova. Pro vstup byly strany SDP, KOK a Švédská lidová strana (Strmiska 2005: 250–251).

5. Závěr

Práce se zabývá teorií štěpících linií ve finském stranickém systému. Primárním cílem bylo ověřit aplikovatelnost teorie cleavages ve Finsku a určit, jaké štěpící linie se v systému utvořily. Tomu předcházela analýza finské společnosti, ze které poté vyvstaly konflikty a projevíly se vznikem politických stran. Svou práci jsem psala na základě hlavní teorie štěpících linií, která byla sestavena autory Rokkana a Lipseta koncem 60. let. Dále jsem navázala na pojetí konfliktních linií R. Ingleharta a A. Lijpharta. Pro výsledný obraz vzniklých štěpících linií jsem pracovala s teorií A. Lijpharta, jelikož tato teorie zahrnuje myšlenky předchozích autorů, které zde uvádím. Vývoj finské společnosti jasně ukázal, že se zde objevilo několik rozporů, které byly důvodem pro vznik konfliktních linií. Časové období jsem si vymezila od roku 1917, tedy od získání nezávislosti do současnosti. Přesto jsem nemohla opomenout krátký popis stranického systému před tímto datem v kapitole vývoj stranického systému. Jelikož to podle mého názoru bylo nezbytné pro plynulé navázání v práci. Vývoj finské společnosti popisuje důležitá období či historické události, které podle mého soudu dobře poukazují na vznik následného konfliktu mezi skupinami obyvatel. Například konflikt mezi švédsky mluvícím obyvatelstvem a Finy zapříčinil vznik konfliktní linie v kulturně-etnické dimenzi. Vývoj stranického systému ukazuje postupné formování politických stran, které vznikaly na základech vytvořených konfliktů ve společnosti. Což se promítlo i do rétoriky a programu stran. Konfliktní linie, které ve Finsku můžeme nalézt, jsou čtyři. Jedná se o socioekonomickou, kulturně-etnickou, urbánně-rurální a podporu režimu. Zbylé, kterými jsou náboženská, zahraniční politika a postmateriální, se výrazným způsobem neprojevíly ve stranickém systému, tak jako předešlé. Socio-ekonomická dimenze ve Finsku rozdělila stranický systém na ose levice-pravice. Jedná se o nejdůležitější ideologickou dimenzi, jelikož na jejím základě se poté formovaly politické strany na této ose. Strany pohybující se nejvíce na levici byly komunistické strany a jejich různé odnože. Naopak stranu, kterou

můžeme označit za nejvíce pravicovou a která se tak projevovala téměř po celé 20. století je Národní koaliční strana. V současné době se v systému objevila strana Práví Finové, která se řadí k radikální, svou rétorikou. Co se týče druhé ideologické dimenze, jak jsem zde již zmínila, ta se projevila konfliktem mezi švédsky hovořící menšinou a Finskou většinou. Na tomto základě se poté formovaly příslušné politické strany. Urbánně-rurální dimenze dala vzniknout především agrární politické straně, která hájila zájmy rolníků na počátku 20. století. Postupem času ale ubývá obyvatel pracujících v zemědělství, proto tato strana mění svůj program i název a posouvá se více do středu politického spektra. Poslední ideologickou dimenzí, která se objevuje ve Finsku, je tzv. podpora režimu. Toto se týkalo komunistické strany, která v systému hrála téměř až antisystémovou stranu, která měla ve Finsku silné postavení. Ostatní ideologické dimenze se ve stranickém systému neobjevují, či je jejich význam marginální. Problém, který nastal při psaní mé práce, byl ten, že ačkoli nejdůležitější publikace o Finsku a stranickém systému není těžké najít, tak při rozboru politických stran, jsem nemohla pracovat se všemi daty, které oficiální webové stránky politických stran uvádějí, jelikož použitým jazykem zde byla pouze finština, proto jsem byla nucena použít druhotné zdroje pro získání těchto informací. Ve své práci jsem použila jak tištěné publikace, tak elektronické zdroje, které byly nezbytné. Například jsem využila data ze statistických údajů, které jsou dostupné pouze v elektronické podobě. Ve své práci jsem došla k závěru, že teorie štěpících linií, jak autorů S. M. Lipseta a S. Rokkana, ale i A. Lijpharta, je aplikovatelná na případ Finska. Jak jsem již výše zmínila, vzniklo zde několik štěpících linií, které zapříčinily důležité změny jak ve Finsku, tak ve vývoji politických stran. Konflikty ve společnosti považuji za důležité, jelikož vedou k nutnému vývoji společenských hodnot, tak i těch ideologických a napomáhají celkově státu rozvíjet se dál. Přesto si myslím, že tomuto tématu není věnována dostatečná pozornost a literatura.

6. Seznam použité literatury a pramenů

Allardt, E. – Pesonen, P. (1967). *Cleavages in Finnish Politics*. In: Lipset, S. M. – Rokkan, S. (eds.). *Party Systems and Voter Alignments*. (New York: Cross National Perspectives. The Free Press).

Arter, D. (2006). *Democracy in Scandinavia*. (Manchester: Manchester University Press).

Brunclík, M. – Havlík, V. – Pinková, A. (2011). *Skandinávie. Proměny politiky v severských zemích*. (Praha: Wolters Kluwer ČR a CEVRO Institut).

Country report (2011). *Finland*. Economist Intelligence Unit. (London).

Duverger, M. (1959). *Political parties: their organization and activity in the modern state*. (London: Methuen & Co).

Elder, N. – Thomas, A. H. – Arter, D. (1988). *The Consensual Democracies?: The Government and Politics of the Scandinavian States*. (Oxford: Basil Blackwell).

Fiala, V. (2001). *Politický systém skandinávských zemí*. (Olomouc: MONETA FM).

Flora, P. – Kuhnle, S. – Urwin, D. (eds.) (1999). *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe*. The Theory of Stein Rokkan. (Oxford: Oxford University Press).

Hejkalová, M. (2003). *Finsko*. (Praha: Libri.)

Chodak, S. (1966). *Systémy politických stran západní Evropy*. (Praha: Svoboda).

Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. (Princeton: Princeton University Press).

Jutikkala, E. – Pirenen, K. (2006) *Dějiny Finska*. (Praha: NLN).

Klíma, M. (1998). *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. (Praha: RADIX).

Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies*. (New York: Yale University Press).

Lijphart, A. (1990). *Dimensions of Ideology in European Party Systems*. In: Mair, P. (ed.): *The West European Party System*. (New York: Oxford University Press).

Lipset, S. M. – Rokkan, S. (1967). *Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction*. In: Lipset, S. M. – Rokkan, S. (eds.). *Party Systems and Voter Alignments*. (New York: Cross National Perspectives. The Free Press).

McRae, K. D. (1997). *Conflict and compromise in multilingual societies. Finland*. (Ontario: Wilfrid Laurier University Press).

Pesonen, P. – Riihinen, O. (2002). *Dynamic Finland. The Political System and the Welfare State*. (Tampere: Finnish Literature Society).

Puntila, L. A. (1975). *The political history of Finland 1809-1966*. (London: Heinemann).

Raunio, T. (2008). *Finland: One Hundred Years of Quietude*. In: Gallagher, M. – Mitchell, P. (eds.). *The Politics of Electoral Systems*. (Oxford: Oxford University Press).

Strmiska, M. – Hloušek, V. – Kopeček, L. (2005). *Politické strany moderní Evropy*. (Praha: Portál).

Elektronické zdroje

CEPR (2013). (<http://www.cepr.org/press/EP29%20finland.htm>, 25. 1. 2013).

Country studies (2013a). (<http://countrystudies.us/finland/126.htm>, 9. 2. 2013).

Country studies (2013b). (<http://countrystudies.us/finland/125.htm>, 15. 2. 2013).

Dlask J. Nová finská vláda a její program. *Severské listy*. 31. 7. 2007. (<http://www.severskelisty.cz/nm/nm0103.php>, 22. 1. 2013).

Finská vláda (2013a). (<http://valtioneuvosto.fi/tietoa-valtioneuvostosta/hallitukset/hallitusten-historiaa/en.jsp>, 5. 2. 2013).

Finská vláda (2013b). (<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/en.jsp>, 6. 2. 2013).

Finský parlament (2013).

(<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/parliament/aboutparliament/presentation/history.htx>, 8. 2. 2013).

KESK (2013). (<http://www.keskusta.fi/Suomeksi.iw3>, 16. 1. 2013).

Křesťanští demokraté (2013).

(http://www.kristillisdemokraatit.fi/KD/www/en/our_goals/economy_and_taxation/index.php, 15. 3. 2013).

Levá Aliance (2013a). (<http://www.vasemmistoliitto.fi/vasemmistoliitto/left-alliance.html>, 16. 2. 2013).

Levá Aliance (2013b).

(<http://www.vasemmistoliitto.fi/component/content/article/41-english/1307>, 16. 2. 2013).

Obchodní ekonomie (2013).

(<http://www.tradingeconomics.com/finland/unemployment-rate>, 18. 12. 2012).

Oběti války za nezávislost (2002). (<http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/stat2?lang=en>, 14. 2. 2013).

Palata L. Euroskeptičtí Práví Finové straší Brusel. *Lidovky*. 17. 4. 2011.

(http://www.lidovky.cz/euroskepticiti-pravi-finove-strasi-brusel-fiz-/zpravysvet.aspx?c=A110417_125404_ln_zahranici_jv, 20. 1. 2013).

SFP (2013a). (http://www.sfp.fi/en/about_us/, 5. 1. 2013).

SFP (2013b). (<http://www.sfp.fi/en/organisation/>, 5. 1. 2013).

SFP (2013c). (<http://www.sdp.fi/en/history>, 5. 1. 2013).

SDP (2013). (<http://www.sdp.fi/en/history>, 15. 2. 2013).

Statistický úřad (2011a).

(http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_kuv_003_en.html, 10. 1. 2013).

Statistický úřad (2007b). (http://www.stat.fi/tup/suomi90/helmikuu_en.html, 7. 2. 2013).

Statistický úřad (2013c).

(http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html#structure, 7. 2. 2013).

True Finns and Danish People's Party form new group. *Norden*. 11. 4. 2011.

(<http://www.norden.org/en/news-and-events/news/true-finns-and-danish-peoples-party-form-new-group>, 20. 1. 2013).

Volební výsledky (2013a).

(<http://www.electionresources.org/fi/eduskunta.php?election=1945>, 3. 3. 2013).

Volební výsledky (2013b).

(<http://www.electionresources.org/fi/eduskunta.php?election=1958>, 4. 3. 2013).

Volební výsledky (2013c).

(<http://www.electionresources.org/fi/eduskunta.php?election=1987>, 4. 3. 2013).

Volební výsledky (2013d).

(<http://www.electionresources.org/fi/eduskunta.php?election=2011>, 22. 2. 2013).

Volební výsledky (2013e). (<http://www.electionresources.org/fi/>, 20. 1. 2013).

Zelená liga (2013). (<http://www.vihreat.fi/english>, 10. 3. 2013).

7. Resumé

This work deals with the theory of cleavages, which the authors S. Rokkan and S. M. Lipset described in their work, *Party systems and voter alignment*. Their work was released in 1967. In 1917, Finland declared independence. Finland had been under an influence of kingdom of Sweden, later Tsarist Russia, before the declaration of independence. The state began to form a new political party and people became more involved in politics in this new arrangement. The main objective of this work was to apply the theory of cleavages on the Finnish society and verify its in this case. I reached this result through the analysis of the Finnish society, where I examined the key historical circumstances that led to the conflict between the groups. This part is supplemented by statistical data and confirm my work. Another part of this paper deals with the resulting formation of political parties and the party system in Finland. That was a reflection of the situation in society and the effect of cleavages. I divided the 20th century to the time periods that are typical for a certain theme that united or divided party system. I focused only on that side which is still preserved in the system, even if in the transformed version. I wondered how these parties gaining a foothold in the current party system. An important chapter of this work is the formation of cleavages in the Finnish party system. In this part is described how cleavages are formed based on the theory of A. Lijphart, which modifies the basic theory of cleavages by S. M. Lipset and S. Rokkan.